

AVBYRGING Í VARÐHALDI - EITT SKANDINAVISKT FYRIBRIGDI

STEINAR PATURSSON

Undantikið deyðadóm er avbyrging harðasta revsing, ið fangar kunnu fáa í Vesturheiminum.

Soleiðis greiddi Peter Scharff Smith, granskari í mannarættindum og fongsulsviðurskiftum frá, undir framløgu til ráðstevnuna Fangarnir, fongslið og Føroyar, ið Amnesty International Føroya Deild skipaði fyri í farnu viku.

Hóast vit vanligu hugsa um Skandinavia sum ein framkomnan part av heiminum, har vit virða mannarættindi, er kortini serliga ein fongsulsteknikkur, sum framvegis í dag spælir ein stóran leiklut, og sum áhaldandi er fyri atfinningum frá

mannarættindastovnum og mannarættindaaktivistum - varðhaldsfongsling í avbyrging.

Pennsylvania skipanin

Undir framløguni greiddi Peter Scharff Smith frá, hvussu fongulsskipanin í Skandinavia er komin at síggja út, soleiðis sum hon ger, og hví avbyrging í varðhaldi hevur verið so nógv nýtt, sum hon hevur.

Skipanin hevur røtur í fongulsskipanini, ið varð ment í Pennsylvania í USA í 19. øld. Mett varð, at neyðugt varð at reformera fangarnar - at umskapa teir til virknar samfelagsborgarar - heldur enn bara at steingja teir inni. Besti hátturin at tryggja, at fangar vórðu reformeraðir, varð hildin at vera at avbyrgja teir frá øðrum fangum, tí at fangarnir ávirkaðu hvønn annan á keðiligan hátt, og hetta førði tí við sær, at fongslini

høvdu ta øvugtu ávirkanina, enn hon skuldi hava.

Fangar vórðu tí hildnir í fullkomnari avbyrging, har teir brúktu so at siga allar 24 tímarnar fyri seg sjálvar. Hugsanin var, at tá høvdu teir stundir at hugsa og reflektera yvir teir misgerningar, ið teir høvdu framt, og at í einseminum kundu teir hugsavna seg um at finna guð.

Pennsylvania skipanin fekk síðani fastatøkuruttan fyri USA, og serliga londini í Skandinavia vóru skjót at innføra nýggja fongsulsteknikkin.

Tað gjørdist kortini seinni greitt, at fullkomin avbyrging hevði skakandi avleiðingar fyri sálarheilsuna hjá teimum avbyrgdu, og nógvir fangar gjørdist sinnissjúkir av vanvirðisligu viðferðini.

Nógvastaðni varð tí farið burtur frá Pennsylvania skipanini,

men londini í Skandinavia høvdu í grundini verið so effektivt at innføra skipanina, at so at siga øll fongsul vóru bygt eftir leistinum við avbyrging, og tí var trupult at skifta fongulsskipan í bræði.

Sum fráleið varð skipanin útfasað, men kortini hevur avbyrging hildið fram sum ein integralur partur av fongulsskipanini til í nýggjari tíð - innan varðhaldsfongsling.

Bilbukt við trupulleikan

Í Danmark hevur í fleiri umfórur verið roynt at bøtt um viðurskiftini kring avbyrging í varðhaldi. Í seinasta umfarið var nýggj lóggáva innførd í 2004, sum hevði verið sær, at talið á avbyrgingum í varðhaldi fór úr um 500 um árið niður í 17 í 2017.

Danska lógmálaráðið skal á hvørjum ári skráseta allar avbyrgingar í varðhaldi, men

sambært Amnesty International er ikki líkanandi lóggáva í Føroyum. Føroysku hagtøluni fyri avbyrging í varðhaldi verða tí ikki skrásett við tí fyri eyga at almannakunngeru tey, og tey eru heldur ikki partur av frágreiðingini hjá danska lógmálaráðnum.

Amnesty hevur kortini fingið útvegað hagtøl frá ákærunum fyri nýtslu av avbyrging í varðhaldi frá árunum 2015-2019. Stórt sveiggj er í tølunum, og Peter Scharff Smith ger greitt, at vit skulu vera varin at gera ov greiðar niðurstøður frá hagtølum, tá tey eru so smá og avmarkað.

Til samanberingar kann tað kortini nevast, at tað er áhugavert, at í 2017 vóru 17 avbyrgingar í varðhaldi framdar í Danmark, meðan talið í Føroyum sama ár var 13.